

Internálás, kényszermunka, kitelepítés... Bank Barbara: *Recsk. A magyar internálótáborok története 1945–1953*, Szépmíves Kiadó, 2017.

Az ismertetés címében szereplő fogalmak az 1945 utáni Magyarország történetében nem egyszerűen szavak voltak, hanem olyan kifejezések, amelyekkel egy egész ország, illetve annak lakói mindennapi közelségbe kerültek. Ezek a fogalmak olyan eszközöket neveznek meg, amelyek az adott történelmi korban a hatalom politikai ellenfeleinek, vélt vagy valós ellenségeinek megbélyegzésére és a közéletből való eltávolítására szolgáltak. Az 1944. december 21-22-én szovjet közreműködéssel és gyakorlatilag szovjet elképzelések szerint létrejött Ideiglenes Nemzetgyűlés és Ideiglenes Nemzeti Kormány „élt” a jelzett lehetőségekkel. Aki annak tagjai közül még valamiféle jogállamban, demokratikus Magyarországon gondolkodtak, hamar szembesültek azzal, hogy ez valójában csak álom. Magyarországon az történik, amit a megszálló hatalom, a propagandában erősen felmagasztalt „nagy Szovjetunió és annak felszabadító Vörös Hadserege” jónak lát. Márpedig e hatalom úgy vélte, hogy a „fasizmust” a gyökereinél megragadva kell kitepni Magyarországot testéből. Ebben igazi partnerére talált az általa támogatott és hatalomba segített Magyar Kommunista Pártban és a radikális Nemzeti Parasztpártban. (Utóbbi 1945 és 1947 között nem sokban különbözött a Magyar Kommunista Párttól, s voltak „kettős kötődésű” tagjai is, mint például Erdei Ferenc.)

A Bank Barbara által felvázolt (mintegy) kilenc esztendő történéseivel ugyanúgy megismerkedhet az olvasó, mint a rendszer kiépülésével, annak mozgatórugóival. Bepillantást nyerhet az internálótáborok valóban „színes világába”, de megismerheti a Magyarországon leginkább emlegetett Recsk történetét is. Kik, mikor és miért építették. Kik és miért kerültek oda. Milyen volt a rabélet, és hogyan is sikerült onnan valakiknek megszökni, illetve miért nem érdekelte mindez a „nagyvilágot”.

A legfontosabb kérdés az utóbbi. Miért fogadta el a világ mindazt, ami Európának ebben a térségében – Kelet-Közép-Európában és nem Közép-Kelet-Európában! – történt? A válasz könnyen megadható. 1943 november–decemberében Teheránban, majd 1945 februárjában Jaltában és 1945 júliusában–augusztusában

Potsdamban a második világháború győztesei így döntöttek. A nyugati demokráciák e területek „átadásával” fizettek a Szovjetunióknak a háborús áldozatvállalásaiért.

A szovjet érdekszférákba került országokban pedig megindult a szovjetizálás, amely az élet minden területén megmutatkozott. Ezért is hasznos fejezete a kötetnek az orosz, majd szovjet-orosz, illetve szovjet internálási, büntetés-végrehajtási rendszer felvázolása. Aki végigolvassa a kötetet, nyomon követheti, hogy miként ültették át a szovjet mintát a „magyar gyakorlatba”, és azt is, hogy kik segítettek e kétes értékű „modell” hazai alkalmazásában.

Bank Barbara kötete az elmúlt néhány évtizedben közreadott könyvek, tanulmányok, dokumentumfilmek feldolgozások közül egy – mondhatnánk. Annál azonban mégis több. Részben azért, mert több területet igyekszik – alapvetően szakszerűen – bemutatni, és választott időhatárai a legnehezebb időszakot fogják közre. Azt az időszakot, amikor egy rosszul megválasztott mondatért internálás járt, és elmarasztaló ítéletet hozhattak mindenféle bizonyíték nélkül, ha a párt – 1948 júniusa után a Magyar Dolgozók Pártja – érdeke úgy kívánta. Egyházellenes fellépések, kreált összeesküvések, a „nép ellenségeinek” megszólalásai mindennapos eseménynek számítottak. A cél a társadalom gerincének megtörése volt – a potenciálisan ellenállásra hajlamos személyek kiiktatása a mindennapokból, szükség esetén életük elvételével is.

Aki nem élte meg és át ezt a világot – amit egyszerűen (de nem teljesen pontosan) csak Rákosi-rendszernek nevezünk –, az nehezen hiszi el és érti meg, hogy mi is zajlott 1945 után Magyarországon. Ha Bank Barbara könyvét nemcsak átlapozza, hanem alaposan el is olvassa, akkor közelebb kerülhet ahhoz a valósághoz és igazsághoz, amelyet évtizedekig elhallgattak előlünk. A hosszú elhallgatás miatt még ma is nagyon sokan azt hiszik: 1945-ben egy új, demokratikus Magyarország építése indult meg, és nem látják, hogy akkor egy megszállt országnak egy nagy birodalmi világba való beillesztése kezdődött el, nem kevés szenvedést, megaláztatást okozva a magyar népnek. S mindez közel fél évszázadig tartott. A módszerek 1953 után természetesen finomodtak, de a valós cél nem változott, s a törvénytelenül meghurcoltak, megaláztak, kivégzettek közül 1989-ig gyakorla-

tilag csak azok kaptak (kaphattak) jóvátételt és elégtételt, akik a „munkásmozgalom harcosai” voltak, és a mindenkori kommunista párton belüli belső harcok áldozatai lettek. A hatvani vasutasoknak, Mindszenty Józsefnek, Király Miklósnak, Kéri Kálmánnak és sok ezer társuknak ez „nem járt” – csak 1989 után.

Bank Barbara átfogó forrásfeltárással és a témára vonatkozó irodalom szinte teljes körű felhasználásával készítette el könyvét. Sajnálni lehet, hogy a téma megkívánta alapos lektorálás és értő szerkesztői munka nem segítette őt. Ha a „több szem többet lát” elv érvényesül(hetet) volna, akkor biztosan 1943. november–december a teheráni találkozó időpontja.

Nem végez 15 éves fiatalember Ludovika Akadémiát, nem a nemesi előneveknél lenne megtalálható Miklós Béla, Veress Lajos. Számos kérdőjel helyén pontos születési és halálozási adatok szerepelnének. Tartsay Vilmos nem lenne a soha nem létező nagyváradi huszárezred parancsnoka, és mindenki szerepelne az annotált névmutatóban, akiket a szerzői szándék odasorolt. Remélhetőleg a következő kiadásra már nagyobb figyelmet fordít a Szépmíves Kiadó, és valóban „míves” kötetet ad az érdeklődők kezébe. A téma, a szerző és az érdeklődők egyaránt megérdemelnék.

Szakály Sándor

